

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3255/2019. (X. 30.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2.K.27.645/2018/14. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] A személyesen eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2.K.27.645/2018/14. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] 1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló közigazgatási peres ügy tényállása alapján az indítványozó (az anya, aki a közigazgatási per felperese) és az apa kapcsolatából 2011. december 4-én gyermek született. Kb. kétheti együttélést követően az indítványozó egyedül neveli a gyermeket. A Soproni Városi Bíróság 2012. július 12-i keltű jogerős P.20.106./2012/3. számú végzése folytán a gyermek az indítványozó gondozásába került. A szülők megállapodtak a kapcsolattartásban, így az apa az elvitel jogával és a visszaadás kötelezettségével volt jogosult gyermekével a kapcsolatot tartani. Ezt követően 2016. január 6-án a szülők – a gyámhatóság GY-06C/GYH/72-3/2016. számú határozatával jóváhagyott – egyezsége alapján az apa kapcsolattartása módosult. Ezt követően az apa kérelmére a kapcsolattartás ideje többször változott, melyeket megállapító gyámhatósági határozatok ellen az indítványozó minden esetben fellebbezéssel, majd a másodfokú közigazgatási határozatok ellen keresettel élt, amelyeket a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a 17.K.27.007/2017/15. számú ítéletével, az 1.K.27.353/2017/9. számú ítéletével, továbbá a 2.K.27.310/2018/7. számú ítéletével elutasított.
- [3] Az elsőfokú hatóság az indítványozó kérelme alapján 2018. május 24-én eljárást indított az apai kapcsolattartás megváltoztatása ügyében. A kérelem indokolása szerint az édesapa többször tanúsított a gyermek fejlődését, testi, lelki épségét veszélyeztető magatartást. Az édesapa többször szájkosarat és pórázt nem viselő nagytestű idegen harci kutyával jelent meg a láthatáson. Többször fordult elő az is, hogy sportautóban szállította a gyermeket, gyermekülés nélkül, amelybe egyébként sem helyezhető gyermekülés. Az indokolás utalt továbbá arra, hogy szakértői vizsgálat szerint a gyermek súlyosan autista (beszélni nem tud), melyről a gyámhatóság értesült. A gyermek állapotára tekintettel a szülőknek speciális gyakorlatokat kell elsajátítaniuk, amely foglalkozásokon, felkészítésen azonban az apa nem vett részt és arra hajlandóságot sem mutat. Az indítványozó álláspontja szerint ezen ismeretek hiányában az édesapa nem tudja a gyermek állapotának megfelelő nevelési, gondozási feltételeket biztosítani. Nézete szerint az apa nem akarja a gyermek állapotát elfogadni, ami pedig visszafordíthatatlan károkat okozna a gyermek mentális és pszichés fejlődésében. Előadta továbbá, hogy mivel a gyermek nem beszélő autista, legfeljebb szakértő bevonásával tudja ezen állításait, illetve az apa veszélyeztető magatartását igazolni. Ezen indokok alapján a kapcsolattartás megváltoztatását az indítványozó kérte, hogy arra meghatározott feltételek mellett, felügyelettel kerüljön sor. Egyidejűleg kérelmezte igazságügyi szakértő kirendelését, és arra vonatkozó szakértői vélemény beszerzését, hogy a gyermek autizmusa milyen súlyos, valamint tartós felügyelete igényel-e speciális ismereteket, illetve az édesapa ezek hiányában alkalmas-e a gyermek tartós felügyeletére.
- [4] A gyámhivatal – az eredménytelen egyezségi tárgyalást követően – a GY-06C/GYH/1804-8/2018. számú, 2018. június 28. napján kelt határozatával az indítványozó kérelmét elutasította. Kiemelte, hogy a veszélyeztetés nem nyert bizonyítást, továbbá a kapcsolattartás – az anya elutasító magatartása miatt – több mint egy éve nem valósult meg. Rögzítette továbbá, hogy a felügyelt kapcsolattartás az apa és a gyermek közötti jó kapcsolatra,

valamint a felelősségteljes apai magatartásra tekintettel nem szükséges. A gyámhatóság utalt arra is, hogy a korábbi eljárásban a szakértői vélemény az autisztikus tünetek okán sem tartotta szükségesnek a felügyelt kapcsolattartást. Az elsőfokú határozattal szemben az indítványozó fellebbezéssel élt, melyben előadta, hogy a tényállás a hatóság részéről nem került tisztázásra, mivel a gyermek állapota olyan jelentős tény a döntés meghozatala során, amivel kapcsolatban szakértőt kellett volna kirendelni.

- [5] A kormányhivatal mint másodfokú hatóság a 2018. szeptember 17. napján meghozott, GYC-01/979-2/2018. számú határozatával az indítványozó fellebbezését elutasította, és az elsőfokú határozatot akként változtatta meg, hogy az indítványozónak az apai kapcsolattartás korlátozására irányuló kérelmét elutasította. Az indoklás hangsúlyozta, hogy az anya a kérelmében valójában korlátozni szeretne volna az addig érvényes szabályozáshoz képest az apa kapcsolattartási jogát, ezért a gyámhivatalnak a kapcsolattartás korlátozása tárgyában kellett volna döntést hoznia. Kifejtette, hogy az apa részéről a kapcsolattartás mintegy másfél évig nem valósulhatott meg, így a kapcsolattartással a gyermek veszélyeztetése kizárt, továbbá az apa azon jogával nem tud visszaélni, amit nem gyakorolhatott. Ugyan az indítványozó az előző eljárások során többször hivatkozott arra, hogy a gyermekét az apa veszélyezteti, de ezt egyszer sem igazolta. Egyben megállapította, hogy a korábbi gyámhatósági eljárásban kirendelt igazságügyi szakértői vélemény az indítványozó állítását szintén nem erősítette meg.
- [6] A másodfokú határozattal szemben az indítványozó terjesztett elő keresetet, melyben elsődlegesen az alperesi határozat megváltoztatását és a kérelmének történő helyt adást, másodlagosan az első és a másodfokú határozatok hatályon kívül helyezését és a gyámhivatal új eljárásra kötelezését kérte, kereseti kérelmét a fellebbezésében kifejtett indokaira alapítva. Előadása szerint a gyámhatóság nem tett eleget a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 50. § (1) bekezdésébe foglalt tényállás tisztázási kötelezettségének, tévesen állapította meg a tényállást, emiatt téves következtetésre jutott. Véleménye szerint a gyámhatóság csak autistákkal foglalkozó szakértő által készített szakértői vélemény ismeretében dönthet megalapozottan a kapcsolattartás kérdésében. Ennek hiányában a gyámhatóság eljárása sérti a Ket. 1. § (1), (2a) bekezdéseiben, továbbá a 2. § (3) bekezdésében foglaltakat. Hivatkozása szerint a döntés alapjául felhasznált, évekkel ezelőtt elkészített szakértői vélemény, amely csupán a gyermek-apa közötti kapcsolatot vizsgálta, ám nem fordított figyelmet a kiskorú állapotára, érzelmi-értelmi fejlődésére, illetve betegségének fokára és stádiumára (nem mérve fel azokat), nem alkalmas a megalapozott döntés kialakítására.
- [7] Az indítványozó a per első tárgyalását megelőzően igazságügyi gyermekpszichiátriai szakértő által készített magánszakértői véleményt csatolt, valamint hivatkozott a 3375/2018. (XII. 5.) AB határozatban foglaltakra. Az alperes a kereset elutasítását kérte. Hangsúlyozta, hogy a kapcsolattartás korlátozásának elengedhetetlen feltétele a veszélyeztető magatartás igazolása, melyet azonban az indítványozó nem bizonyított. Míg a gyermek állapotával összefüggésben megjegyezte, hogy a gyermek autizmusa igazolt tény, ezért annak további bizonyítása nem szükséges.
- [8] A bírósági döntés indokolása a magánszakértői véleményben foglaltakat részletesen ismertette. Ennek során – többek között – kiemelte, hogy a felperes által becsatolt magánszakértői vélemény pszichiátriai szakértői szempontból a 2017. júliusi keltezésű gyámhivatali határozatban foglaltakat megerősítette. A szakvélemény szerint ugyanis a kiskorú gyermek a szakértői vizsgálatkori állapotában is alkalmas arra, hogy az édesapjával a kapcsolatot több napos (akár egy hetes) ottalvással tartsa. Továbbá a szakértői vélemény arra is kitért, hogy az édesanya ne vállaljon fel hatósági korlátozó szerepet az apa kapcsolattartási jogának érvényesítésével szemben, hanem bízza azt – a jogszabályoknak megfelelő módon – az érintett hivatalos szervekre. Egyben kitért arra, milyen hasznos lenne, ha az édesanya is belátná, milyen előnyei vannak mind a gyermek, mind az édesanya szempontjából annak, hogy az édesapa tevékenyen kíván részt venni a gyermek életében. Kiemelte ugyanakkor a magánszakértői vélemény azt is, hogy az édesapa az eltérő mentális fejlődésű gyermek igényeinek kielégítésére esetleg csekélyebb mértékben lehet képes, és nem fogadható el az apának az az álláspontja, mely szerint számára az autizmus-specifikus gyermeknevelési, irányítási elvek ismerete nem elengedhetetlenül fontos. A szakértői vélemény egyben ajánlást tartalmaz az apa vonatkozásában: javasolva, hogy felelős szülői magatartása bizonyítékeként az apa önként, gyermeke érdekében vegyen részt az autizmussal élő gyermekek szülőinek szervezett szülőtréningen.
- [9] A bírói döntés indokolása kifejti, hogy a bíróság azért tartotta szükségtelennek speciális szakértői vélemény beszerzését a gyermek autizmusára vonatkozóan, mivel az már igazolva volt; továbbá a bíróság kompetensnek ítélte a már korábban (két évvel azelőtt) készült szakértői véleményt, így az alapján meg tudta ítélni, hogy az édesapa jelen állapotában alkalmas-e a kapcsolattartásra. Az indokolás megjegyezte továbbá, hogy a felperes már annak elkészültekor is kétségbe vonta az apa ezirányú alkalmasságát, azonban mind a korábban készült, mind

a felperes által a peres eljárás során becsatolt (2018-ban készült) szakértői vélemény megerősítette azt, hogy az apa alkalmas az autista gyermekével való kapcsolattartásra. A magánszakértői vélemény csupán ajánlási szinten tartalmazza azt, hogy az apa sajátítsa el az autista gyermekek neveléséhez szükséges készséget, egyben javasolta és hasznosnak ítélte, hogy az apa is tevékenyen vegye ki részét a gyermek nevelésében.

- [10] A döntés indokolása utalt arra, hogy a felperes által hivatkozott alkotmánybíróági döntés a konkrét ügyben nem releváns, nemcsak a tényállás különbözőségére tekintettel, hanem azért is, mert a hivatkozott ügyben fennállt a kiskorú veszélyeztetése, szakértői vélemény pedig egyáltalán nem állt rendelkezésre.
- [11] Összességében tehát mindkét szakértői döntésben foglaltakat alapul véve hozta meg a bíróság azon döntését, mely szerint az édesapa jelen állapotában nem veszélyezteti a gyermek testi-lelki fejlődését. Megállapította, hogy a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) 31. § (2) bekezdésében megfogalmazott visszaélés az apa részéről, amely indokolná a kapcsolattartás korlátozását, nem merült fel. Mindezek alapján a bíróság a felperes keresetét elutasította.
- [12] 2. Az indítványozó ezt követően az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, kérve a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2.K.27.645/2018/14. számú ítélete alaptörvényellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [13] Az indítványozó – a főtítkár hiánypótlásra történő felhívására – kiegészített alkotmányjogi panaszában a bírói döntés alaptörvény-ellenességét abban látta, hogy többszöri kérése ellenére sem került sor szakértő kirendelésére, amely nézete szerint egy nem beszélő autista gyermekkel való kapcsolattartás megállapítása során mindenképp elengedhetetlen lett volna, ezzel megfosztva őt a tisztességes (bíróági) eljáráshoz való jogától, azaz sérült az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt joga. Emellett – álláspontja szerint – az eljáró bíróság a jogszabályok szövegét nem azok céljával összhangban értelmezte. Ugyanis – érvelt az indítványozó – az adott ügy során a Gyer. 27. § (6) bekezdése, valamint 31. § (1)–(2) bekezdései értelmezése volt az eljárás központi eleme. Kifejtette, a bíróságnak vizsgálnia kellett volna, hogy fennáll-e a gyermek érdekét veszélyeztető körülmény vagy felróható magatartás (1); az édesapa részéről fennáll-e a gyermek értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének súlyos veszélyeztetése (2); továbbá az édesapa jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaél-e (3) Az indítványozó álláspontja szerint a bíróság a veszélyeztetés Gyer.-ben meghatározott fogalmát szűken értelmezte, elzárva ezzel a bizonyítási lehetőséget a felperestől, továbbá az általa becsatolt magánszakértői véleményben foglaltakat nem mindenben vette figyelembe, és nem adott helyt az igazságügyi pszichológus szakértő kirendelése tárgyában tett bizonyítási indítványának. Ennek folytán nem érvényesült a gyermek mindenekfelett álló érdekeinek figyelembe vétele. Megjelölte továbbá az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének sérelmét anélkül azonban, hogy erre vonatkozó indokolást előterjesztett volna.
- [14] Nézete szerint ugyanakkor a tisztességes (hatósági) eljáráshoz való jog sérelme is bekövetkezett a gyámhatóság, valamint kormányhivatal eljárásában a pszichiáter szakértő kirendelése elutasítása okán, ezért sérülni vélte az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében foglalt jogát is. Ezen belül annak második mondata megsértését emelte ki, arra vonatkozó indokolást azonban nem terjesztett elő. Egyben utalt az Alaptörvény 28. cikkének sérelmére.

II.

- [15] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

(2) Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a hatóságok által feladatuk teljesítése során neki jogellenesen okozott kár megtérítésére.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. [...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bíróági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

III.

- [16] Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie, melyről az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság érdemi határozatában is dönthet. Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg.
- [17] Az Abtv. 27. §-án alapuló alkotmányjogi panasz az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti hatvan napos határidőben került benyújtásra: a kifogásolt ítéletet – elektronikus úton – 2019. március 19-én vette át az indítványozó, míg az alkotmányjogi panasz 2019. március 20-án érkezett a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságra. Az indítványozó jogi képviselő nélkül, személyesen jár el. Az indítványozó az alkotmánybírói eljárás alapjául szolgáló ügyben félként szerepel, ezért az Abtv. 27. §-a és az Abtv. 51. § (1) bekezdése szerint jogosultnak és érintettnek is tekinthető. Az indítványozó állított jogsérelmét a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2.K.27.645/2018/14. számú jogerős ítélete folytán állítja, amely ellen további jogorvoslatnak nincs helye, így az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette [Abtv. 27. § b) pont].
- [18] Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti a)–f) pontjai értelmében határozott kérelmet kell tartalmaznia. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság hatáskörét megállapító törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §); megjelölte a támadott bírói döntést; megjelölte az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdései folytán a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét állítva], továbbá a Főtitkárság felhívása folytán kiegészített indítványában kifejtette a tisztességes bírói eljáráshoz való joga sérelmének lényegét, valamint azt, hogy az alkotmányjogi panaszával támadott bírói döntés azt miért és mennyiben sérti. Egyben kifejezett kérelmet tartalmazott a támadott bírói döntés megsemmisítésére.
- [19] Ugyanakkor az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése második mondata, valamint a XXVIII. cikk (7) bekezdése vonatkozásában nem tartalmazott arra vonatkozó indokolást, hogy a bírói döntés a jogorvoslatihoz való jogát mennyiben sérti, és miért sérti a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát.
- [20] Az Abtv. 29. §-a alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság eljárását [3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]].
- [21] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kérdésért veti fel, s ezáltal az Alkotmánybíróság részéről érdemi vizsgálatot igényel, hogy a konkrét bírói ügyben önmagában az igazságügyi szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítvány elutasítása okán a bírói döntés a tisztességes bírói eljáráshoz való jog Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti sérelmét eredményezi-e.
- [22] Az Alkotmánybíróság – a fentieket figyelembe véve – megállapította, hogy az indítványozó panasa a tisztességes bírói eljáráshoz való joggal összefüggésben a befogadhatóság valamennyi, az Abtv.-ben szabályozott törvényi kritériumnak eleget tesz, ezért annak befogadásáról az Ügyrend 31. § (6) bekezdésében biztosított jogkörben eljárva az Alkotmánybíróság jelen, érdemi elbírálást tartalmazó határozatában döntött.

IV.

- [23] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [24] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt megjegyzi, hogy az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, illetve az Abtv. 27. §-a értelmében alkotmányjogi panasz alapján a támadott bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja. Az Alkotmánybíróság a bírói döntések felülvizsgálatát az Alaptörvény 28. cikkére figyelemmel végzi el. Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét első-

- sorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alkotmánybíróság már többször rámutatott arra, hogy: „Az Alkotmánybíróság a bíróságok ítéleteit [...] akkor bírálhatja felül, ha azok az Alaptörvény megsabta értelmezési tartományt megsértik, és ezáltal a bírói döntés alaptörvény-ellenes lesz” {3119/2015. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [22]; 3031/2016. (II. 23.) AB végzés, Indokolás [19]; 16/2016. (X. 20.) AB határozat, Indokolás [16]; 17/2016. (X. 20.) AB határozat, Indokolás [25]}.
- [25] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben a kifogásolt bírói döntésnek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal való összhangját vizsgálta. Ezen belül a konkrét ügy alapján az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes (bírói) eljáráshoz való jog sérelme kapcsán arra kereste a választ, hogy önmagában azzal, hogy a bíróság az indítványozó igazságügyi szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványát elutasította, elzárta-e az indítványozót attól, hogy a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát ténylegesen gyakorolhassa.
- [26] 2. Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság elsőként szükségesnek látta ismételt áttekinteni a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmével összefüggésben kialakított gyakorlatát.
- [27] 2.1. Az Alkotmánybíróság ismételt kiemeli, hogy az Abtv. 27. §-a szerinti eljárására nézve figyelemmel volt arra, hogy „[a] jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki” {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]}. „A tényállás megállapítása és az ehhez vezető bizonyítékok felvétele és értékelése, valamint a jogszabályok értelmezése a bíróságok, ezen belül is elsősorban a Kúria, nem pedig az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó kérdés” {3092/2019. (V. 7.) AB végzés, Indokolás [13]}. „A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Ez a jogkör azonban nem teremthet alapot arra, hogy minden olyan esetben beavatkozzon a bíróságok tevékenységébe, amikor olyan [állítólagos] jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor, amely egyéb jogorvoslati eszközzel már nem orvosolható. Sem a jogállamiság elvont elve, sem a tisztességes eljárás alapjoga [...] nem teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíró« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el. [...] A bíró bármely ténybeli vagy jogi tévedése nem teszi automatikusan tisztességtelenné az egész eljárást, mivel az ilyen tévedések teljesen soha nem küszöbölhetők ki, azokat az igazságszolgáltatás ma ismert rendszere magában hordoz.” {3352/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]}
- [28] 2.2. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában – kifejezetten az Abtv. 27. §-án alapuló hatáskörével összefüggésben – megerősítette a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos arra vonatkozó gyakorlatát, hogy az abból fakadó alkotmányos követelmények nemcsak a szabályozási környezettel, hanem az egyedi bírói döntésekkel szemben is érvényesíthetők (Indokolás [27]).
- [29] Az Alkotmánybíróság – többek között – a 3375/2018. (XII. 5.) AB határozatában összefoglalóan megállapította, hogy a tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.]. A tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266.].
- [30] Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmával összefüggésben azt is kiemelte, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog több garanciális szabályból áll. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és a pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű határidőn belüli elbírálás követelménye. A szabály *de facto* nem állapítja meg, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]; 3375/2018. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [31]}.
- [31] Továbbá utalt arra, hogy az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata [lásd: 22/2014. (VII. 15.) AB határozat] szerint a fegyverek egyenlősége a tisztességes eljárás egyik meghatározó eleme, amely alapvetően (de nem kizárólagosan) a büntetőeljárásban biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson.

- [32] Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlata a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog érvényesülésének megítélését minden esetben tartalmi vizsgálathoz kötötte: elemezte az alapjog állított sérelmére vezető jogszabályi környezetet és bírói döntést, a szabályozás célját és a konkrét ügy tényállását, majd pedig – mérlegelés eredményeként – mindezekből vont le következtetéseket az adott esetre, a megállapítható alapjogsérelemre nézve [vö. 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [18]; 3375/2018. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [34]].
- [33] Az Alkotmánybíróság – a fenti következetes gyakorlatot szem előtt tartva – a 3375/2018. (XII. 5.) AB határozatában (mely határozatra maga az indítványozó is utalt) ezzel összefüggésben (többek között) azt vizsgálta, hogy sérült-e az indítványozó tisztességes eljáráshoz való alapjoga akkor, amikor a bíróság (kiskorú gyermekek jogellenes visszatartása ügyében) a gyermekek érdekének érvényesülését nem tette lehetővé azáltal, hogy a bíróság ebbéli meggyőződésének megszilárdítása érdekében – az adott esetben a gyermek jogellenes elvitele kapcsán – nem folytatta le a lehető legszélesebb körű bizonyítást, illetve a bizonyítékok előterjesztésének a lehetőségét az egyik fél számára megnehezítette, illetve objektíve lehetetlenné tette (Indokolás [36]). A tisztességes eljáráshoz való alapjog sérelmét eredményezheti ugyanis olyan eljárásjogi vagy anyagi jogi szabály megsértése, amely az eljárás valamelyik szereplője (jellemzően valamelyik fél) számára többletjogosultságot biztosít vagy őt éppen valamilyen fennálló jogától, vagy jogosultságától fosztja meg, olyan kérdések tekintetében, amelyek érdemben befolyásolják, elnehezítik vagy akár el is lehetetlenítik a bizonyítást, megváltoztatva ezzel az eljárás végkimenetelét.
- [34] A fent említett, konkrét vizsgálata során az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a tisztességes eljáráshoz való jognak olyan ügyekben, ahol a gyermekek érdekeinek a védelme különösen hangsúlyos, figyelemmel az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésére is, fokozottan kell, hogy érvényesüljön. Ennek folytán megállapította, hogy „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás követelményéből a bíróságoknak az a kötelezettsége fakad, hogy a gyermek érdekeit a lehető legszélesebb körben tárják fel és ehhez a gyermek jogellenes elvitele ügyében folytatott eljárásban az összes lehetséges, a felek által felajánlott bizonyítási eszközt igénybe vegyék annak érdekében, hogy a kiskorú gyermek kiemelten védett érdekeit nyilvánvalóan és egyértelműen megállapíthatóvá tegye a bíróság számára” (Indokolás [70]).
- [35] Az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben lefolytatott vizsgálata során hangsúlyozta: „Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes bírósági eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon.” [Lásd: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]; 20/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [26]]
- [36] 3. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is figyelemmel volt az Alaptörvény XVI. cikkében foglaltakra mint a gyermekek védelmének alkotmányos alapjára. Annak (1) bekezdése ugyanis a gyermeknek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát deklarálja, míg a (2) bekezdése biztosítja a szülők számára a jogot a gyermeküknek adandó nevelés megválasztására. Az Alaptörvényhez fűzött indokolás – a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatot is felhasználva – fogalmazza meg, hogy a testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ez alapján a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket.
- [37] Az Alkotmánybíróság legutóbb a 3080/2019. (IV. 17.) AB határozatában (Indokolás [44]–[51]) részletesen áttekintette az Alaptörvény XVI. cikkének alkotmányos tartalmát. A jelen határozat indokolása ezért annak részletes ismertetésétől eltekint. Szükségesnek tartja azonban hangsúlyozni, hogy ezen alaptörvényi rendelkezésben biztosított alapjog, a gyermekek védelméhez és gondoskodáshoz való joga speciális szerkezetű és több pólusú: jogosultja a gyermek, míg kötelezettje elsődlegesen a család (a szülők), másodlagosan pedig – kiegészítő, illetve pótló jelleggel – az állam. Utóbbinak a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogát nem pusztán passzív, hanem aktív, tevételes, támogató magatartással kell érvényre juttatnia. Míg a család (a szülők) Alaptör-

vény XVI. cikk (1) bekezdésből fakadó kötelezettsége elsősorban a magánszférában, a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges tartás, gondozás, nevelés, oktatás és az ezeket elősegítő családi légkör kialakításának kötelezettségeként értelmezhető.

- [38] Az Alkotmánybíróság már több alkalommal foglalkozott ezen alkotmányos joggal összefüggésben a gyermeket és a szülőt megillető jogokkal is. Melynek során megállapította, hogy „[a] magánszférában a gondoskodás és védelem joga és kötelezettsége elsősorban a szülőket illeti. [...] Az állam csak a gyermek fejlődésének súlyos és konkrét sérelme vagy veszélyeztetése esetén avatkozik be – például a szülői felügyelet megszüntetése révén.” {3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [34]; 21/1996. (V. 17.) AB határozat, ABH 1996. 74, 80}
- [39] Az Alkotmánybíróság továbbá azt is hangsúlyozta, hogy szülői jogosultság kizárólag a gyermek jogai és a szülőket terhelő kötelezettségek kontextusában értelmezhető {3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [40] 4. Ezt követően az Alkotmánybíróság – a fentiekben kifejtett gyakorlatát irányadónak tekintve – azt vizsgálta, hogy az adott bírósági eljárásban sérült-e az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való joga önmagában annak folytán, hogy az indítványozó szakértő kirendelésére vonatkozó kérelmét mint bizonyítási indítványt a bíróság elutasította. Ennek megállapításához az Alkotmánybíróságnak meg kellett vizsgálnia, hogy az indítványozó által felvetett „jogsértések” olyan súlyúak voltak-e, amelyek összességükben az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelméhez vezettek. Ehhez az Alkotmánybíróságnak legalábbis át kellett tekintenie (a ténybíráskodás elkerülése mellett), hogy a konkrét pernek mi volt a tárgya, a feleket milyen bizonyítási kötelezettség terhelte, továbbá ténylegesen a bíróság milyen indokokra alapítva hozta meg a döntését.
- [41] Az Alkotmánybíróság itt is szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy a tényállás megállapítása és ezzel összefüggésben a felek indítványai alapján elrendelt bizonyítási eljárás lefolytatása, a bizonyítékok értékelése bírói kompetencia {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]}. Ugyanakkor a bírói eljárás ebben a mozzanatában sem lehet önkényes: a bizonyítási eljárás során hozott bírói döntések tartalmának, illetve a bizonyítékok értékelésének abszolút korlátja az ítéleti indokolás részletessége {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}.
- [42] Mint azt jelen határozat indokolásának tényállási része már korábban ismertette, az indítványozó által kifogásolt, jogerős bírósági döntés kapcsolattartás megváltoztatása iránti perben született. Az indítványozó anyja a kapcsolattartás megváltoztatásának szükségességét mind a gyámhatósági eljárásban, mind a bírósági eljárás során az apának a gyermek érdekét veszélyeztető körülmény, illetve felróható magatartására figyelemmel kérte, és speciális (autizmus vonatkozásában kompetens) szakértő pszichológus kirendelésével kívánta mindkét eljárás során bizonyítani, hogy az édesapa részéről fennáll a gyermek értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének súlyos veszélyeztetése.
- [43] A jogerős bírói döntés indokolása részletesen kifejtette, hogy azért nem tartotta szükségesnek a bíróság – egyezően a gyámhatósággal – speciális, autizmusra szakosodott pszichológus szakértő kirendelését és vetette el ezt a bizonyítási indítványt, mivel a gyermek autizmusának igazolására már nem volt szükség. Ugyanakkor utalt arra is: bár a felperes bizonyítási indítványát elutasította, azonban a felperes által a bírósági eljárás során becsatolt magánszakértői véleményben foglaltakat döntése során figyelembe vette, felhasználta, csakúgy, mint a két évvel korábbi gyámhatósági eljárásban született szakértői véleményben foglaltakat. A bírói döntés indokolása részletesen hivatkozik továbbá a magánszakértő által kifejtett írásbeli véleményre, döntését pedig az abban foglaltakkal, és a korábbi eljárás során készített szakértői véleményben foglaltakkal koherens módon hozta meg, azokkal ellentétes álláspontra nem helyezkedett. (Az más, de semmi esetre sem alkotmányossági kérdés, hogy maga az indítványozó által benyújtott szakértői vélemény következtetései nem teljesen egyeztek meg az indítványozó álláspontjával.) Az Alkotmánybíróság a fentieket figyelembe véve megállapította, hogy egyáltalán nem állt fent a bíróság részéről az indítványozó által hivatkozott olyan jogsértés, amely az egész bírósági eljárás alkotmányosságát befolyásolta volna.
- [44] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasszal kifogásolt bírói döntés az indítványozó perbeli eljárási jogainak gyakorolhatóságát nem korlátozta, illetve nem akadályozta, így az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelme nem merülhetett fel, erre tekintettel az alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [45] 5. Az Alkotmánybíróság a konkrét bírósági ügy kapcsán arra az álláspontra helyezkedett, hogy az igazságügyi szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítvány elutasításával meghozott bírói döntés önmagában a bizonyítási indítvány elutasítása miatt még nem feltétlenül jelenti a tisztességes eljáráshoz való jog alaptörvény-

ellenes korlátozását; különösen, ha a bíróság a döntését a fél által benyújtott (azonban a fél álláspontjával nem mindenben egyező) magánszakértői véleményre alapítva és azt részletesen megindokolva hozza meg. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján a *fair*, kiegyensúlyozott bírósági eljáráshoz való jog tartalma ugyanis nem egy kiragadott látszólagos jogsértés, hanem az egész bírósági eljárás minőségének összességében történő értékelése folytán állapítható meg.

Budapest, 2019. október 15.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/605/2019.

